

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnium
Gentium, Et || Rerum Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

16 de Conditione indebiti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

mentum vinculum iniquitatis non esse recte placuerit, c. quanto. Et c. Quintavallis de iur. iur. cap. inter cetera. 12. q. 4. & singulari decisione mandatum fit iuramentum illa irrita esse, eorum qui pollicentur iurato se humanitatis subsidia denegaturos. ca. cum quidam. c. 12. §. 1. de iur. iur. apud Grego. dicto ca. Quintavallis. eod. tit. Ideo tutum Christiano non erit, his excusationibus & circumstantiis personam propter pecunias affligere. Tutius autem illis erit qui immanes ita ex professo esse decreuerint, si caueant cautius negotiari.

De Condiotione indebiti. Cap. 16.

Lib. 12. P. tit. 6. Lib. 4. C. tit. 5.

- 1 Condiotio indebiti affinis mutuo.
- 2 Quid condiotio indebiti.
- 3 Ex aequitate hec condiotio indebiti quomodo dicatur competere.
- 4 Indebitum quot modis, vel civilis, vel naturalis, vel utroque iure: in quibus, res persone, & modi solvendi considerantur: propter quid, & quare.
- 5 Naturaliter debitum per errorem solum non condiotitur, nec aliquo modo debitum.
- 6 Et indebitum quid dicatur, si exceptione perpetua tolli petitio possit.
- 7 Condiotio indebiti quomodo differat a condiotione debiti causa dati non secuta, antinomiam, conciliata.
- 8 Indebitum 2. ex causa inutilis solutum.
- 9 Quomodo indebitum ratione personarum dicitur.
- 10 Ex parte modi debiti indebitum soluitur, quomodo.
- 11 Sciens indebitum solvens, non repetit.
- 12 Finis condiotionis huius, repetitio indebiti, & aliorum qua simul restituuntur.
- 13 Rationes huius condiotionis.
- 14 Condiotio indebiti competit pro promissione etiam solvendi indebitum, si erronee fiat.
- 15 Qui asserit indebitum, probare debet.

Affinis mutuo videtur tractatio condiotionis indebiti, qua solutio erronea, vel mutui presumti, vel alterius generis emendatur, & aliud ex solutione hac mutuum, vel quasi mutuum ex quasi contractu re celebrato nascitur. Item is cui de oblig. qua ex contractu nasci. §. is quoque. quib. mod. re contrah. oblig. l. i. §. fin. de condiot. indebiti. C. Quid condiotio fit, satis alibi explicatum est, & esse actionem in personam, l. actionum genera. de actio. §. appellamus de actio. apud Justin. cum agimus cum eo qui ex contractu obligatus nobis est. Porro condiotio indebiti est, actio personalis, qua repetimus quod indebitum solum est ignoranter: nam, ut ait Iulianus, is qui non debita pecunia solvit, hoc ipso aliquid negotii gerit. l. si in area. 7. de condiot. indebiti. P. l. si is qui. 13. commodatum. §. fin. commodata. P. Verum illud, si certiore rationem sequamur, potius ad distractum, quam ad contractum pertinet: nam qui solvendi animo dat, in hoc dare videtur, vt ex sua parte potius distractat, quam contrahat: sed ex parte eius qui accipit, is perinde obligatur ac si mutuum ei daretur, & proinde condiotio indebiti contra eum competit. d. §. item is cui per errorem, de oblig. qua ex

3 **Q**uasi contractus, quam quasi contractum nominamus, in hac condiotione intercedit ex aequitate, vt adit actio, que sine aliqua obligatione esse non potest, l. licet. §. ea obligatio, de procurat. P. nec datur condiotio pro repetitione rei propriae, nisi contra furem. §. si itaque discretis, de act. P. §. appellamus, eod. tit. Atque ita in indebiti condiotione oportet quodam modo, vt in mutuo pecunie alienae constant & confuse, existimare solum transisse in dominium accipientis. l. indebiti, §. 1. de condiot. indebiti. P.

4 **I**ndebitum dicitur, vel naturali iure, vel civili, vel utroque, & in his consideramus res seu obligationes & causas solvendi: personas a quibus, & quibus fit solutio: & modos solvendi, quorum fit condiotio: propter quid, & quare concedatur. Condiotio indebiti soluti exigit, ex parte rerum & pro materia, vt solum omnino indebitum sit quod soluitur & civili & naturali iure, id est, vt nullo modo debitum sit. Nam si soluti debiti naturaliter tantum, per errorem non repetitur condiotione hac, l. naturaliter. 13. de condiot. d. P. l. frater a fratre. §. 8. questum; eod. tit. nec in diem. Nec debitum ante diem solutum, l. in diem, 10. de condiot. indebiti. P. nec ante conditionem impletam, que certo implenda l. sub condit. 16. eod. tit. P.

6 **I**taque si indebitum accipitur, non solum si omnino non debeatur, sed si per aliquam perpetuam exceptionem peti non poterat, in l. si non forem, 26. §. indebitum, & si deo, eod. tit. si exce-

ptio perpetua, favore soluentis inducitur, non autem si tertii causa, l. qui exceptione perpetua, 40. eod. P. vel soluentis etiam, sed iuris rigore, l. Julianus, 60. §. l. index, 28. eod. tit. de condiot. indebiti. vel si temporalis sit exceptio. l. in diem, eod. tit. P. Et in summa solutio facta ex his causis, que iure non valuerunt, vel effectum non fortuntur, condiotione repetitur. l. ex his omnibus, 54. eod. tit. Indebitum itaque primo erit, si nulla subest causa ob quam debeatur, subest tamen putatur: vt si quis soluat ex causa quasi facta, que facta non est: vt si penam dupli vel quadrupli soluat ex falsa causa, l. eleganter, 23. §. fin. eod. si putans se debere fortem, vturas soluerit. l. si non forem, 26. §. si quis falso, & si quis quasi, eod. tit.

Et si hanc condiotionem indebiti, in hoc capite, puto differere a condiotione causa dati, causa non secuta: quod in hac indebiti solutio repetitur, quia facta ob id quod factum credebamus, & in ea iam factum presupponimus: at in condiotione causa datam datum erat, vt quid heret, & quia factum non est, datum repetitur, l. de condiot. causa dati, caus. non secuta, lib. 12. P. tit. 4. l. cum exiguum. 4. §. l. de tam legem, 8. de condiot. ob caus. lib. 4. C. tit. 6. l. de cond. ob turp. caus. P. nisi condiotio ob qua datur, pro impleta habeatur. vt in l. penult. §. fin. de condiot. ob caus. C. l. si pecuniam, 5. eod. de condit. causa, tit. P. Magis accedit nostrae condiotioni solutionis indebiti ex falsa, vel nulla causa, ea condiotio que sine causa est, que cum hac concurrere potest, per quam condiotitur, quod vel ex non iusta causa ad aliquem pervenit, vel ex eo quod redit ad non iustam causam, l. 1. §. 4. de condiot. sine causa. lib. 12. P. tit. 7. l. perpetuo, 6. de condiot. ob turp. caus. fact. in P. vel si ob causam impossibilem datum est, non turpem tamen, l. fin. de condiot. sine caus. in P. nam ob turpem causam datum non repetitur a dante, sed vel remanet penes accipientem, concurrente ex vtraque parte, dantis & accipientis, turpitudine, d. l. fin. de condiot. sine caus. P. lib. 2. §. l. mercalem, 15. de condiot. indebiti. ob turp. caus. C. l. 1. §. pen. eod. tit. P. qui tamen si ante solutionem peteret, recte propter turpem causam a petitione submoveretur. l. 1. §. l. mercalem, 5. de condiot. ob turp. caus. C. l. si ob turp. 8. eod. tit. in P.

Item si secundo, indebitum dicitur, cum subest quidem causa, sed inutilis: vel quia ipso iure contractus non valet, aut is postea inutilis factus est: vt si quis rem suam emerit, & pretium soluerit, l. seruum meum, 17. de condiot. indebiti. P. quia rei sue emtio non valet, l. sua rei, & l. si in emtione, §. rei sua, de contrah. emt. P. vel si quis seruum manuiterit, & ei pecuniam ex testamento dederit, & postea ingenuum esse pronuntiatum est, l. seruo manumisso, 58. de condiot. indebiti. P. si post solum legatum, indebitum fuisse appareat, l. frater a fratre, 38. §. fin. eod. tit. de condiot. indebiti. P. & sic de similib.

Tertio, si indebitum ratione personarum dicitur, cum subest causa, es que iusta, ex qua debetur, sed vel is qui solvit non debet, vel ei cui soluitur, non debetur, l. in summa, 65. §. fin. eod. P. itaque is qui solvit, si non debeat solvere, repetet, vt si furiosus, prodigus, pupillus sine tutoris auctoritate soluat, l. interdum perso. 29. eod. tit. P. & sic in aliis. l. si pona, 19. §. 1. l. repetitio, 44. l. in summa, 65. de condiot. indebiti. P. Notant in hac parte Tribonianum Laurentius Valla, & post illum Budæus ad l. fin. de adit. edit. in unno. priorib. ad Pan. dum duo loca, in consarcinatione legum, ex diametro pugnantia posuisse illis videtur. Vnus est ex Pomponio, dum ait, in l. si pona, 19. §. quamvis, de condiot. indebiti. P. Quamvis debitum quis sibi recipiat, tamen si is qui dat, non debitum dat, repetitio competit. Quod pugnant dicunt cum Paulo, dum ait, in l. repetitio, 44. de condiot. indebiti. P. Repetitio nulla est ab eo, qui solum recepit, tamen ab alio quam a vero debitore solum est. Ego tamen arbitrari nullam esse antinomiam: nam vtrunque verum est, & diuersum. Aliud est enim quod Pomponius ait, non debitum dare ei qui sibi recipit: & aliud suum dare, vt ait Paulus. Nam qui debitum dat, respectu dantis debitum non est, dum quantitatem creditori quidem, sed non suo, soluit: at quando suum cuique redditur, siue a debitore, siue ab alio, nihil interest creditoris. Pura, commodati. Sempronio librum, Caius, qui librum apud se habebat, tibi reddidit: si restituit, soluit tibi tuum, & tamen ipse debitor non erat, sed quia tuum repetisti, nihil interest a quo, nec restituere cogitur, vt indebitum. At contra in aliis debitis, que sunt ex obligatione solutionis faciendæ alterius rei quam in diuidi.

Et si persona eius cui soluitur, si ei non debeatur, repetitionem competere dicit exemplum solutionis falso procuratori factæ, raro non habente d. iurine, l. si procuratori, 14. de condiot. caus. dat. P. l. procuratoris. 8. §. l. indebitum solutum 9. de condiot. indebiti. C. l. si procurator. §. Celsus. eod. tit. in P. cui alia similia pleraque occurrunt. Item quanto, ex ratione solutionis, & quantitatis indebitum di-

438
 cetur & repetitio competit, vt si plus debito soluitur, *l. si pona. 19. §. fin. & l. cum duo. 2 §. si non sortem. 26. in princ. & §. si centum. l. si is qui. 4 §. & l. fin. §. Stichus. de cond. et. in deb. in P. & l. 2. §. de soluti. lib. 4. 6. P. ut. 3. si sub conditione debitum. ante eius euentum soluerit. Pomp. in l. sub conditione. 6. de condi. inde. P. lege quod si sub ea. 18. eo. tit. vbi distinctio obseruanda. ¶ In t. solutione quoque; in debiti, non sufficit solui indebitum ad effectum repetitionis, sed exigimus quoque; vt ignoranter indebitum pro debito solutum sit, quippe quia indebitum sciens prudenterque soluas non repetit. in l. 1. & l. qui indebitum. de cond. indeb. in P. l. indebitum. C. eod. tit. l. cuius per errorem. de reg. iur. l. cum qui. 2. §. 1. de inoffic. testam. eo quod qui sciens indebitum soluit, donare videtur, *l. Campanius. de oper. liber. & proinde. qui, cum sciret se exceptione perpetua tatum, soluit, non repetit. l. si non sortem. §. indebitum. & l. qui exceptione perpetua. de cond. indeb. in P. Quod ubi tatum num debeat, pro ignorante habendus est, & pari modo repetit. *l. pro dubitate. de cond. indeb. C. Verum hic ignorantia facti, non iuris, intelligenda est excusabilis. l. si per ignorantiam. C. eod. tit. de condi. indeb. l. error. C. ad l. Falcid.***

12 ¶ Finis t. propter quem inducta est conditio hæc, est repetitio eius quod solutum est, aut eius quod tantundem habeat, *Pompo. l. quod indebitum. 7. de condi. indeb. P. vel eius quod verum excedit debitum. l. si non sortem. §. si centum. & seq. de condi. indeb. P. Scavo. l. tutoris. 6. eo. tit. l. cum amplius. 8 §. de reg. iur. in P. In frumento indebitum soluto & bonitas est. & si consumtum sit frumentum, pretium repetitur. Sic habitatio ne data, pecuniam condicam, non quidem quanti locare potui, sed quanti tu conducturus fuisses, qui accepti. *l. in summa. 6 §. in frumento. de cond. indeb. P. Paulus quoque in cond. tione venire indebiti soluti, id quod rei soluta accedit, respondit: vt puta, partum qui ex ancilla natus sit, vel quod alluione accessit: imo & fructus, quos is cui solutum est bona fide percepit, in l. indebitum solui. 15. & l. si non sortem. §. sed si operas, versio. & inter dum. l. si urbana prædium. 5 §. §. fin. l. in summa. 6 §. §. et qui. de condi. indeb. l. videmus. 3 §. §. item si indebitum, de vers. lib. 22. P. tit. 1. & vltimæ. l. fin. §. fin. de const. pecunia. lib. 13. P. tit. 5. l. 1. C. de condi. indeb. deductis tamen impensis quas fecerit restituens in res conseruandas, vel excolendas, aut ad fructuum collectionem. *l. in summa. 6 §. et qui. de condi. indeb. in P. per rationem l. fundus, si in l. erci. fund. P.***

13 ¶ Cur t. autem indebiti repetitio fiat, ratio prior est: quod actus agentiam, non operantur ultra illorum intentionem, *l. non omnia numerario, de reb. credit. in P. neque præter naturam & subitaniam ipsius actus, l. vbi ita donatur, de dona. caus. mor. P. l. c. precario, de precar. P. soluentis autem intentio, & natura solutionis alia non est, quam vt liberatio sequatur debiti, l. solutionis. 17. de verb. sign. l. solutionis de soluti. in P. & proinde, cū liberatio ibi dici non possit, vbi obligatio non pcessit, cū priuatio pcedatur ab habitu, *l. Julian. de diuor. in P. l. decem, de verb. obli. & cum nō entis nullæ sint qualitates, l. eius qui in pronuncia, de reb. cred. P. recte introductū est, vt eius q. ita datū est, conditio danti daretur ex æquitate naturali, per quam, quod alterus apud non d. manum siue causa reperitur, repeti consuevit, *l. hæc conditio, 66 de cond. ind. in P. & sic recte iubet præles ab alieno abstinere, & suum cuique domino restitui, l. si irruptione, §. finium reg. und. P. secundum iuris commune præceptum, ius suum cuique tribuendi. §. iuris præcepta, de iust. & iur. apud Iustin. Et secundo, iure naturæ æquum non est, l. occupati quæquam cum alterius iactura. *l. nam hoc natura, de condit. indeb. P. l. iure natura, de regul. iur. c. l. occupati, eod. tit. in 6. Item tertio qui soluit, præsumtionem generali præsumitur nolle iactare suam, *l. cum de indebito. de probatio. P. & idcirco pactum tacitum subintelligi debet, si debeatur, l. æque solutum, vt indebitum repetetur.*****

14 ¶ Quod t. & locum habet in promissione eius indebiti solnendi, quod promittens putabat errans debitum: id est, vt promissio condicatur, & conuentus ad soluendum quod vt debitum, indebitum cum esset soluere promissit, exceptione doli tutus sit, & incerti cond. tione agere possit, vt liberetur a promissione per errorem facta, *l. si heres testamento. §. de actio emp. P. l. 2. §. alind, de donation. in P. l. 1. 2. 3. de cond. et. sine caus. Nam doli facit, qui petit quod statim restituitur est, *l. doli fa. it. §. de exceptio. doli. repetet autem solutum ex illa et. nea obligatione, si solueret promissor. l. si cum te, de pact. P. Item doli facit, qui petit, cum possit qualibet exceptione excludi. l. 2. §. & generaliter, de dol. mal. except. in P. Quartus tertio coeum soluta ab ignorante indebita quantitas perpei possit, multo facilius quantitas indebitæ, in-**

terpositæ scripturæ conditio competet: veluti d. li exceptione ageati interponitur, *l. 3. C. de condit. indeb.* Nam cui damus actionem, multo facilius ei damus exceptionem. *in d. l. 1. §. si autem, de superficie. b. Sunt & iura, que præter intentionem cum errore cauta condici iubent, l. si indebitum, & l. nec intentio, de transact. C. l. si non est de condit. ex lege, l. 2. C. de condit. indeb. l. si non transactio, 6. de iur. & fact. ign. C. quod & in cautione indebitæ pecunie locum habet, si quis ultra quam debuit cauerit, *l. 4. de condit. indeb. C. veluti, si quis plus, quam sit hereditaria portio creditori hereditario caueat, l. is qui plus, 31. eod. tit. de condit. indeb. P. condicet vel hac conditio indebiti, vel conditio sine causa. l. qui sine, de condit. sine P. cau. in P.**

¶ Ceterum t. obseruandum, vt is qui se indebitum vel soluit, se, vel promississe asserit, teneatur probare, *l. cum de indebito. c. 15. de probatio. in P. nisi mulier, minor, agricola, & alia simplices personæ soluerint. d. l. cum de indebito.*

De Casibus exceptis a conditione indebiti.

C A P. 17.

Can. hæc imago. 83. q. 5. c. 1. de concessio. præbend. L. l. de diuor. in P. l. de iur. iurand. C.

- 1 Non repetitur Solutum ex causa iudicati vt indebitum.
 - 2 Nec solutum ex iur. iurando delato.
 - 3 Nec ex causa transactionis.
 - 4 Nec ex causa qua crescit per inficiationem.
 - 5 Nec ex soluto ex pia causa.
- Pia causa qua.

¶ Vt aut t. interpretes, glo. in l. 1. C. de condit. indeb. gl. in l. eleganter, §. fin. eo. P. casus quosdam singulari iure a conditione hac exceptos, in quibus solutum indebitum per errorem non est repetendum: quos tamen ego non pertinere ad regulam repetitionis indebiti, arbitror, & ita perperam eximi ab ea, cum exceptio debeat esse de regula. *l. nam quod, §. pen. l. de leg. Verum nihilominus est, ex illis causis solutum, occasione indebiti non repeti: proinde hos casus referam cum stricta diuersitatis ratione. Primo, ex causa iudicati solutum hoc prætextu, tanquam fuerit indebitum, non repetitur. *l. 1. de condit. indeb. l. eleganter, §. 1. & l. Iulianus, eod. tit. in P. l. si fidiusor. in 1. §. in omnib. mand. Idque quia sententia que transit in rem iud. caram, pro veritate habetur, *l. ingenuum, de iur. homi. l. res iudicata, de reg. iur. & sententia iudic. obligationem, l. quoties, 7. de noxal. act. P. l. 3. §. idem scribit, de pecun. & datur actio in factum ex re iudicata. l. actori, de reb. cred. C. Nec mirum si conditio indebiti non competat hic, si forsitan dolose, quod non debebatur persequutus fuerit actor, & acceptit: quia & alia remedia dantur reo pro repetitione, indebitæ detectio, contra sententiam, vt restitutio in integrum, si non legitime quis fuerit defensus: & ex modico restituitur ad totam causam, *l. quia absentem, C. de procurat. l. si prætor, de iudic. P. l. 1. quib. ex causis m. l. pen. quomodo, & quando iudex. si sententia contra absentem non conuincam sit lata, l. si et proponi, l. ea que, l. pen. C. quom. & quan. iud. l. absente, de pena, C. de casar. 3. q. 9. si supplicatio aduectus eam proponatur, autem, qua supplicatio, de prec. f. impera. offer. C. si agatur crimine stellationatus, pro recepto indebitæ, ex causa sententiæ. *l. si fidiusor. in 1. §. in omnib. mand. P.*****

¶ Secundus t. casus, quando ex iur. iurando præstito ab aduer. sario ei delato, indebitum solutum apparet: nam habitio respectu ad iur. iurandum, solutum ex eo non dicitur omnino indebitum, sed vel ex iur. iurando debitum, quod controuerti non potest, vt in l. de reb. credit. C. l. admonendi, §. fin. de iur. iur. in P. quod ex eo quærat actio & exceptio, *l. nam posteaquam, 9. §. 1. & l. si duo par. troni, 13. §. si quis iur. auerit, de iur. iurand. in P. quia multo maioris est auct. ritatis quam res iudicata. *l. 2. de iur. iur. in P.**

¶ Tertius t. casus est in transactione, ex qua solutum, quantum ante videatur fuisse indebitum, tamen non repetitur, *l. 2. C. de reb. credit. l. si non transactionis causa, de iuris & fact. ign. C. quia indebitum proprie dici non potest, aut sine causa solutum: satis enim lucratur qui a lite discedit, & ideo transactio causam potius habet soluendi litem, quam debitum, vel indebitum præcedens. *l. in summa. 6. de cond. indebit. §. fratris, C. de transact.**

¶ Quartus t. casus in soluto indebitæ ex causis que crescant per inficiationem, quod non repetitur, *l. ea que, de cond. inde. C. §. fin. de oblig. qua ex quasi contr. et. nascunt. veluti in soluto ex causa legis Aquilia, l. ea que, C. de l. Aquil. §. si de oblig. qua ex quasi contra. nasc. legat.*